

LONDEN, GOED OP WEG

AANKOMST

Met de trein of met het vliegtuig: zodra je in Londen bent aangekomen, ga je naar een van de ticketautomaten, waar je een Oyster Card of Travelcard kunt kopen (als je dat thuis niet al hebt geregeld). Daarna kun je zorgeloos op pad met de metro, bus, boot of DLR. Zie voor meer informatie: ► blz. 109.

EN DAN?

Ingecheckt in je hotel?
Een beetje trek?

Sprint niet meteen naar de eerste de beste McDonald's. Maar kijk eerst eens op de website van TimeOut London (timeout.com/london) onder 'Street Food'. Er is vast een tip voor iets in de buurt van je hotel. Of je gaat meteen naar Exmouth Market (► blz. 95, 𐀀 H 1) met zijn kraampjes. Als je iets chiquers zoekt, is Borough Market een leuk adres (► blz. 56, 𐀀 K 4)!

VERKENNEN

Ga voor een eerste indruk naar Waterloo Bridge. Geen andere brug in Londen biedt een vergelijkbaar

Vind je ook vers bereid op Borough Market

droomachtig uitzicht. Schilders als Monet, Turner en Whistler lieten zich inspireren door het wisselende kleurspel en legden de vreemd flonkerende transparantie van de lucht boven de Theems vast voor het nageslacht.

OVERZICHT

Waar naar boven?

Aan de noordoever van de Theems reiken kantoortorens naar de Londense hemel. Voor een onvergetelijk uitzicht – ongeacht het weer – raad ik de schitterende Sky Garden op de Walkie-Talkie (► blz. 44, 𐀀 L 3) aan. Een bezoek aan het uitzichtplatform is gratis, maar je moet wel online een kaartje reserveren.

Gratis vermaak: uitzicht vanaf de Sky Garden

EN GAAN ...

Het middelpunt van Londen is voor de meeste Londonaren Leicester Square (𐀀 E 3). Op zwoele zomeravonden lijkt half Londen hier voorbij te komen. Sinds het nabijgelegen Trafalgar Square voetgangersgebied werd, ontwikkelt ook dit plein zich steeds meer tot een centraal ontmoetingspunt. Niet alleen tijdens demonstraties en kunstevenementen, maar ook voor bezoekers van de grote stad. Piccadilly Circus valt hoe dan ook af.

Steervol verlicht Leicester Square

ADEMPAUZE

Dat is al behoorlijk wat voor een eerste kennismaking, zeker als je tussendoor nog wat extra bezienswaardigheden hebt meegepakt. Om even op adem te komen is er **geen betere plek dan een pub**. Dat hoeft geen 'historic landmark' te zijn – om de hoek van je hotel zit vast een typisch Engelse pub, ook met alcoholvrije opties ...

DE AUTEURS

Rainer Eisenschmid ging in 1987 voor de eerste keer naar Londen en sindsdien komt hij er regelmatig. Hij vindt het fascinerend dat je er de hele wereld tegenkomt. **Peter Sahla** woonde jarenlang in Londen. Hij houdt van de mensen en hun humor, zelfspot en levensinstelling.

GOED GELAND?

Op de volgende twee bladzijden lees je over de geschiedenis en de indeling van de stad en hoe de mensen er leven.

LONDEN IN CIJFERS

2

BURGEMEESTERS HEEFT DE STAD - EEN MAYOR VAN DE GREATER LONDON AUTHORITY EN EEN LORD MAYOR VOOR DE AUTONOME CITY OF LONDON.

13,76

TON WEEGT DE GROTE KLOK IN DE ELIZABETH TOWER, BETER BEKEND ALS DE BIG BEN.

13

% VAN ALLE INWONERS VAN DE BRITSE EILANDEN WOONT IN LONDEN.

32

DISTRICTEN, DE 'BOROUGH'S', EN DE CITY OF LONDON VORMEN SAMEN HET STADSGBIED GREATER LONDON, DAT UITEENVALT IN INNER LONDON, MET TWAALF 'BOROUGH'S' PLUS CITY, EN OUTER LONDON.

74

KM LANG IS DE LANGSTE METROLIJN VAN LONDEN, DE CENTRAL LINE. MET 2,5 KM IS DE WATERLOO AND CITY LINE DE KORTSTE.

100

TOILETTEN, 36 BADKAMERS EN EEN HYDRAULISCHE LIFT WAREN DE GROTE LUXE VAN HET LANGHAM HOTEL BIJ DE OPENING IN 1865.

140

M BOVEN DE ZEESPIEGEL LIGT HAMPSTEAD, DE HOOGSTE HEUVEL VAN DE STAD EN MET HET REUSACHTIGE PARK HAMPSTEAD HEATH EEN POPULAIRE WEEKENDBESTEMMING VOOR LONDENAREN.

160

JAAR BESTOND DE LONDENSE METRO IN 2023. HIJ IS DAARMEE DE OUDSTE TER WERELD.

1572

KM² MEET GREATER LONDON: QUA OPPERVLAKE DE GROOTSTE STAD VAN EUROPA.

14.370.000

INWONERS TELT LONDEN EN DAARMEE IS HET DE GROOTSTE STEDELIJKE AGGLOMERATIE VAN EUROPA.

220.000.000

POND STERLING KOSTTE DE RENOVATIE VAN HET SAVOY. ZO VEEL HAD GEEN ENKEL HOTEL IN GROOT-BRITANNIË DOIT AAN EEN FACELIFT GESPENDEERD.

14.745

RESTAURANTS, PUBS EN BARS ZOUDEN ER IN LONDEN ZIJN.

3.150.000

LONDENAREN HEBBEN AFRIKAANSE OF AZIATISCHE ROOTS. DAT IS 35% VAN DE BEVOLKING.

14.470

'BLACK CABS' BRENGEN JE IN LONDEN OVERAL NAARTOE.

20.277.000

BUITENLANDSE BEZOEKERS KWAMEN IN 2023 NAAR DE STAD.

4.100.000.000

MENSEN WERELDWIJD KEKEN IN 2022 NAAR DE UITVAART VAN QUEEN ELIZABETH II.

2040

BRITSE POND KOST EEN BERENMUTS VAN DE FOOT GUARDS VAN BUCKINGHAM PALACE.

55,2

M GA JE IN HET METROSTATION HAMPSTEAD OMLAAG - EEN LONDENS RECORD.

Met welke argumenten? De Britten beweren dat de beelden allang niet meer hadden bestaan als Elgin ze niet had 'gered'. In 2016 overwoog de Griekse minister van Cultuur een aanklacht in te dienen bij internationale rechtbanken, maar stelde vervolgens voor om als tegenprestatie voor teruggave regelmatig andere kunstwerken aan Londen uit te lenen. Dat weigerde de toenmalige premier Sunak in 2023 categorisch. Voor de meeste Britten is de zaak duidelijk: in een enquête uit 2021 vond 59% van de respondenten dat de stukken terug moesten naar Griekenland.

INFO EN OPENINGSTIJDEN

British Museum 1: Great Russell Street, britishmuseum.org, dag. 10-17, vr. tot 20.30 uur, toegang gratis, speciale tentoonstellingen vanaf £10.

ETEN EN DRINKEN

Van cultuur krijg je honger. In het **Great Court** 2 in het British Museum kun je

die onder de fantastische koepel stillen, of in een van de Court Cafés (dag. vanaf 10 uur, €) met diverse snacks of met het grotere aanbod in het Great Court Restaurant op de Empore (dag. vanaf 11.30 uur, alleen lunch en afternoontea tot 16 uur, €-€, afternoontea €€€). Op de volgende hoek vind je het uitstekende Turkse restaurant **Tas** 1 (22 Bloomsbury Street, tel. 020 76 37 45 55, tasrestaurants.co.uk, dag. vanaf 12 uur, €€) met een breed assortiment vlees-, vis- en vegetarische gerechten.

VONDSTEN

De **Gift Shop** van het British Museum 1 biedt behalve T-shirts, mokken en boeken die aansluiten op de exposities ook kopieën van Keltische, Indiase en Egyptische sieraden. De keus is echt enorm groot. Schakers zullen de mooie 'Lewis-stukken' waarderen. De echte zijn van walrusivoor en stammen uit de tweede helft van de 12e eeuw. Ze werden in 1831 op het Schotse Isle of Lewis gevonden. Afhankelijk van de grootte kosten ze £50 of £675. Vergelijken met de bronzen kop van Apollo (£3500) – het origineel dateert uit 470-460 v.Chr. – is een Boeddha beeld een koopje (£250). Of heb je toch liever de Steen van Rosetta als boekensteun? Die kosten per stuk £75.

EN NOG EEN RUZIE

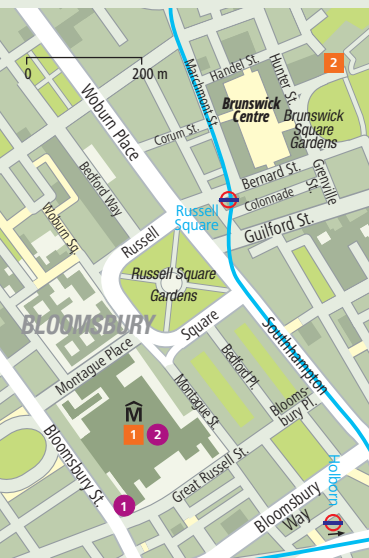
In 1897 stuurde de Engelse regering een straf-expeditie naar Benin in het huidige Nigeria. De soldaten plunderden onder andere het paleis van de koning en roofden meer dan tweeduizend kunstvoorwerpen, waaronder honderden in brons gegoten platen en beelden uit de 16e tot 18e eeuw, die van zo'n kunstzinnige ontwikkeling getuigden dat de arrogante Europeanen in eerste instantie betwijfelden of zwarte Afrikanen deze kunstwerken wel hadden kunnen maken. De directie van het British Museum is bijzonder trots op deze zeer kostbare collectie in **zaal 25**. Ook in dit geval eist de Nigeriaanse overheid dat de kunstwerken worden teruggegeven, en ook nu beroept Londen zich, net als bij de Elgin Marbles, op de National Heritage Act. Volgens deze wet zijn de objecten nationaal erfgoed en kunnen daarom niet worden teruggegeven.

GRANDIOZE ZALEN

Een van de minst omstreden hoogtepunten van het museum is de **Great Court**. Toparchitect sir Norman Foster ontwierp deze lichtgalerij als overgang tussen de historische vleugels van het gebouw. Vooral de enorme glazen koepel is adembenemend. Centraal in dit bouwkundige meesterwerk staat de historische **Reading Room** uit 1857, die al door Karl Marx, Lenin (die op zijn lezerspas de naam Jakob Richter liet zetten) en Gandhi op waarde werd geschat. Tegenwoordig is hier het archief van het museum ondergebracht en kan de zaal helaas niet worden bezichtigd.

Met de Great Court in het British Museum schiep sir Norman Foster een architectonisch meesterwerk

Uitneembare kaart F 1/2 | Station Tottenham Court Road, Holborn, Russell Square

→ OM DE HOEK

Een paar straten verderop wacht een van de onbekendere musea van Londen op bezoekers: het **Foundling Hospital** 2 (40 Brunswick Square, WC1, foundlingmuseum.org.uk, di.-za. 10-17, zo. 11-17 uur, £14,50). Het is in 1739 als weeshuis gesticht, maar ontwikkelde zich al snel tot de eerste openbare galerie van het land. Er zijn vooral schilderijen van Engelse schilders als Hogarth, Reynolds en Gainsborough te zien. Georg Friedrich Händel liet de Foundling-stichting niet alleen een orgel na, maar ook het recht om één keer per jaar zijn *Messiah* uit te voeren.

MUSEA EN 'NOG MEER'

Meer dan tweehonderd musea dingen dagelijks om de aandacht van de bezoekers. Alfabetisch reikt het aanbod van het Alexander Fleming Laboratory Museum – Fleming ontdekte de penicilline – tot het Young V&A, het nieuwe 'speelterrein' voor kinderen en gezinnen van het Victoria & Albert Museum in Bethnal Green. Mis je de Z van bijvoorbeeld een Zoologisch Museum? Dat bestaat wel, alleen is het te vinden onder de U van UCL Grant Museum of Zoology, waarbij UCL staat voor University College London. Zoals de meeste musea en galleries is ook voor dit museum de toegang gratis, wat je wellicht als nieuwkomer in Londen zal verbazen. Met bijna

veertig miljoen bezoekers per jaar hebben we het hier over een flinke hoeveelheid geld. Veel musea tonen echter een grote ambitie als het om fondsenwerving gaat. In de meeste musea is inmiddels behalve een winkel ook een café, waarmee ze in de regel meer verdienen dan ze met de kaartverkoop zouden doen. Je hoeft alleen voor speciale exposities te betalen. De zogenaamde *blockbuster events* waren weliswaar jaren geleden doodverklaard als publiekstrekkingen in het Verenigd Koninkrijk, maar dat bleek een vergissing. Met name de Royal Academy, het British Museum en de National Gallery trekken met hun speciale tentoonstellingen steeds weer grote bezoekersaantallen.

INFO

De meeste grote musea en veel galleries zijn gratis toegankelijk, maar een donatie is altijd welkom, zelfs als er wel voor toegang moet worden betaald. Hiervoor staan er in de hal plexiglasen trommels, waarin bezoekers kleingeld kunnen gooien. Met de **London Pass** (► blz. 111) krijg je korting bij enkele musea die niet gratis zijn en in veel gratis musea een extraatje, zoals een audioguide. In de regel hoef je alleen bij heel populaire speciale tentoonstellingen op een wachttijd te rekenen. Als je je ticket vooraf online koopt, kun je meestal een tijdslot boeken (ook bij gratis musea)..

Design van gisteren tot vandaag is het thema in het Design Museum

TOWN HOUSES EN PALEIZEN

In Londen staan veel paleizen van monarchen en vooral *town houses* van adellijke en rijke bewoners. Enkele daarvan zijn toegankelijk. Je kunt er de pracht en praal bewonderen waarmee ze hun gasten wilden imponeren. In veel van die huizen dringt zich de gedachte op dat het toch prettiger leven is als je niet wordt geleid door de drang representatief te moeten zijn.

PRACHT EN PRAAL IN OVERVLOED

Apsley House C 4

Dit huis had lange tijd het adres Londen nr. 1, want het was het eerste Londense huis dat je vanuit het dorp Kensington tegenkwam als je naar de grote stad ging. Baron Apsley liet het in 1778 ontwerpen door architect Robert Adam. Ongeveer 50 jaar later werd het stadspaleis vergroot en verbouwd voor de held van Waterloo, de Duke of Wellington Arthur Wellesley, die de slag tegen Napoleon met hulp van veldmaarschalk Blücher gewonnen had. De laatste was toen zo populair in Engeland dat hij nauwelijks rustig kon gaan paardrijden in Hyde Park. Pubs werden naar hem genoemd en spoorwegingenieur George Stephenson doopte zijn eerste stoomlocomotief 'The Blucher'. Blücher is intussen in Engeland vergeten, maar de nakomelingen van Wellington wonen nog altijd in Apsley House. Enkele vertrekken zijn prachtig ingericht.

149 Piccadilly/Hyde Park Corner, W1, wellingtoncollection.co.uk, metro: Hyde Park Corner, apr.-okt. wo.-zo. 11-17, nov.-mrt. za.-zo. 11-17 uur, £15,50 (online £13), met korting £14 (£11,50), 5-17 jaar £8

HIER WOONDE GELEERDEN

Dr Johnson's House H 2

Het huis van schrijver en lexicograaf Samuel Johnson dateert uit de 17e eeuw. In de met grijze houten panelen betimmerde vertrekken staan meubels uit Johnsons tijd, aan de muren hangen portretten en tekeningen, waaronder ook een van zijn zwarte bediende Francis Barber. Andere

bezienswaardigheden zijn Johnsons theekopje, zijn jichtstoel en twee uitgaven van *A dictionary of the English language*.

17 Gough Square, EC4, drjohnsonshouse.org, metro: Chancery Lane, di.-za. 11-17.30 uur, £10, met korting £9, 5-16 jaar £5

PRINSESSENHUIS

Kensington Palace kaart 3, D 3

Het aanvankelijk nogal bescheiden stadspaleis Nottingham House kwam in 1689 in bezit van Willem III. De Neder-

Samuel Johnsons kat Hodge vraagt zich af wie er allemaal in en uit loopt in haar huis aan Gough Square